

Mauste- ja rohdosyrttien geenivarakokoelmien uudet kodit

Suomen kansallinen kasvigeenivaraohjelma on edesauttanut maassamme myös mauste- ja rohdosyrttikasveihin liittyvää geenivaratoimintaa

TEKSTI JA KUVAT: Bertalan Galambosi

Kymmenvuotisen kasvigeenivara ohjelman aikana on suoritettu yrttitarhojen inventaarioita, laadittu useille uhanalaisille rohdosyrteille pitkäaikaissäilytysohjeita, kerätty ja tutkittu rohdosyrttien arvokkaita kotimaisia kantoja ja perustettu MTT Mikkeliin noin kymmenen aarin kokoinen mauste- ja rohdosyrttien geenivarakokoelma.

Kokoelma on laajimmillaan sisältänyt yhteensä 38 lajin 199 kantaa. Jokaisen kannan ja lajikkeen alkuperä on tarkkaan dokumentoitu ja tutkittu. Kokoelma käsitti mm. 38 minttu- ja 26 ruusujuurikantaa eri puolilta maailmaa, sekä kotimaasta

14 mäkimeirami-, 11 väinönputki-, 9 kalmojuuri- ja 6 aaprottimarunakantaa. Rohdoskasvien lisäksi piparjuuri-, raparperi- ja sipulikokoelmia on sijoitettu MTT Piikkiöön, ryväsipulit MTT Rovaniemelle ja humalakokoelmat Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan oppilaitoksen mailla. Lisäksi Mikkelin kokoelmasta on toimitettu siemeniä Pohjoismaiseen geenivarakeskukseen (NordGen), sekä Huippuvuorilla sijaitsevaan siementen varmuusvarastoon (Svalbard Global Seed Vault).

Vuodesta 1990 lähtien kokoelma on mahdollistanut osallistumisen erilaisiin kansainvälisiin yrtti-

Mauste- ja rohdosyrttien kasvigeenivarakokoelma Mikkelissä v. 2013. Penkeissä oikealta: ruusujuuri-, vuorenkilpi-, arnikki-, nukula- ja kalmojuurikannat sekä nokkonen.

tutkimuksiin, lähes kymmenen pro gradu -tutkielman tekemisen, sekä useiden kymmenien julkaisujen julkaisemisen. Yrttien kantakokoelma on jatkuvasti palvellut kotimaisia yrttiryityksiä hyvälaatuisten lisäysmateriaalien lähteenä. Viimeisten 15 vuoden aikana kokoelmaan ja kasvigeenivarojen merkitykseen on tutustunut lähes 2000 kotimaisia ja ulkomaalaista vierasta.

Kun sitten tehtiin päätös, että MTT:n Mikkelin koeaseman pelto toiminta loppuu vuonna 2014, oli lähde etsimään yrtti- ja rohdoskasvien geenikokoelmalle uusia pysyviä sijoituspaikkoja. Kokoelman

sisältö tarkastettiin vuonna 2012, ja pitkäaikaissäilytykseen valittiin kasvikkannat Suomen kansallisten kasvigeenivaraohjelman pitkäaikaissäilytysohjeiden mukaisesti. Valintaperusteiden mukaisesti säilytetään maataiskasveja, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kantoja, lajin monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kantoja ja tutkimuksissa saatujen evaluointitietojen perusteella arvokkaita ja lupaavia kantoja.

Lopullinen kokoelma sisältää 17 kotimaista ja 7 yli 20 vuotta Suomessa viljeltyä, ulkomailta saatua kantaa. Pitkäaikaissäilytykseen valituissa, niin sanotuissa mandaattikasveissa on 8 ruusujuurta, 6 minttua, 2 aaprottimarunaa, 2 vuorenkilpeä, 1 kalmojuuri, 1 rohtonukula, 1 lipstikka, 1 sitruunamelissa, 1 saksankirveli ja 1 mäkimeirami kanta. Kokoelman erikoisuuksia ovat muun muassa korkean öljyitoisuuden omaavat piparminttukannat, pitkään Suomessa talvehtinut sitruunamelissa ja yli 60-vuotinen saksankirveli. Rymättylästä on saatu noin 150 vuotta vanha lipstikka ja Tampereen Aitolahdesta noin 190 vuotta vanha rohtonukulan kanta.

Vuoden 2013 syksyllä mandaattikokoelma siirrettiin MTT Kainuun tutkimusasemalle Sotkamoon. Duplikaatti- eli varmuuskokoelma sijoitettiin Kouvolan Seudun ammattioppilaitoksen Anjalaan toimipisteeseen. Kummassakin sijoituspaikassa on pitkät perinteet yrttien tutkimus- ja opetustoiminnalla. Sotkamossa on viimeisten 30 vuoden aikana suoritettu useita yrttitutkimushankkeita muun muassa nokkosen ja mäkikuisman viljelystä, mehiläiskasveista ja puna-apilan rohdoskasvikäytöstä. Anjalassa on viime vuosikymmenen aikana keskitetty voimavaroja aromikasvien, kuten väinönputken, tillin ja aaprottimarunan viljelyyn ja opetukseen. Kummassakin paikassa on myös kehitetty aromiöljyjen tislaukseen sopivia laitteita.

Molemmissa paikoissa mauste- ja rohdosyrttien kasvigeenivarakokoelma otettiin vastaan mieluusti. Viljelypaikkojen sijainti kahdella eri

Helsingin yliopiston opiskelijoita tutustumassa yrttien ”salaisuuksiin”. B. Galambosin vieressä on noin 150 vuotta vanha lipstikka ja kuvan oikeassa ylänurkassa n. 190 vuotiaita rohtonukuloita.

Mauste- ja rohdosyrttien kasvigeenivarakokoelma Mikkelissä v. 2012. Edessä on minttukokoelma, oikealla kuminan ja penkkien lopussa väinönputkien kannat.

ilmastovyöhykkeellä mahdollistaa vertailevan havainnoinnin. Tutkijoiden ja opettajien innostus ja ammattitaito takaavat sen, että kokoelmia ei pelkästään ylläpidetä, vaan että tutkimus- ja tiedotustoiminta pysyy aktiivisena.

Lähteet:

Galambosi, B., Galambosi Zs., 2013. Mauste- ja rohdosyrttien kasvigeenikokoelma MTT Mikkelissä. Maatiainen 1: 38-42.